

OLAVI LOUHERANTA

Kai Donner

Tutkimusmatkat ja tieteellinen elämäntyö

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA • HELSINKI • 2019

**SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN
SEURAN TOIMITUKSIA 1451**

Teos on Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran
nimeämien asiantuntijoiden tarkastama.

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

© 2019 Olavi Louheranta ja SKS

ISBN 978-951-858-091-4

ISSN 0355-1768

www.finlit.fi/kirjat

Kansi: Eija Hukka

Kannen kuva: Kai Donner siperialaisessa sakui-turkissaan Tymkissä 1912.

(Kai Donner, Suomalais-Ugrilaisen Seuran kokoelma,
Yleisetnografinen kuvakokoelma, Museovirasto.)

Ulkoasu: Timo Numminen

Taitto: Maija Räisänen

Kuvien reproduktio: Keski-Suomen Sivu Oy

Painotyö: Hansaprint Oy, Turenki 2019

Sisällys

- 1 JOHDANTO 7
 - Matkavalmisteluja 7
 - Kai Donner – Siperian tutkija ja kuvaaja 9
 - Antropologian ruumiinavaus 12
 - Aikaisempi tutkimus ja lähteet 17
 - Keskeisiä käsitteitä ja määrittäyksiä 20

- 2 SIPERIA VALLOITUSTEN, TUTKIMUSMATKOJEN JA TIETEEN KOHTEENA 28
 - Siperian valloitusten historia 28
 - Nationalismi, kosmopolitanismi ja kolonialismi 32
 - Pietarin tiedeakatemian rahoittama Siperian kansojen tutkimushanke 36
 - Suomalais-Ugrilaisen Seuran Siperian tutkimushankkeet 40

- 3 SIPERIAN TUTKIJAKSI KASVAMINEN 45
 - Henkilö- ja kulttuurihistorialliset taustat 45
 - Kielitieteelliset opinnot 52
 - Suomalais-Ugrilaisen Seuran tutkimus- ja esitelmäperinne 56
 - Maailmankuvan kypsyminen 57
 - Opintomatkat ulkomaille 68

- 4 TUTKIMUSMATKAT SIPERIASSA 77
 - Syksy ja talvi 1911–1912 Ob-joella 77
 - Kevät ja kesä 1912 Tym-joella 82
 - Syksy Ket- ja Jenisei-joilla 1912 85
 - Porokaravaani Jeniseiltä Obille talvella 1913 89
 - Kesä 1914 Abalâkovassa 91

- 5 KENTTÄTYÖTAVAN ETSINTÄ 97
 - Kenttäkokemusten vaikutus Donnerin persoonaan 97
 - Kenttätyömetodia etsimässä 117
 - Suomalaisen kenttätyön stereotyyppiset muodot 143
 - Donnerin kenttätyömenetelmän arviointia 161

- 6 DONNERIN TIEDONINTRESSI 167
Uskonnollinen ilmiökenttä 167
Folklore 181
Yhteisö rakenne, oikeus ja hallinto 188
Sukupuolten väliset suhteet, avioliitto ja lapset 193
Fyysinen antropologia 203
Elinkeinoelämä 207
Elämää tundralla 224
- 7 ETNOGRAFINEN KIRJOITTAMINEN – LUOVA JA VAKUUTTAVA
SANA 242
Toiseus etnografian peilipintana 242
Kynän voima – Donner etnografian tuottajana 259
Politiikka ja antropologinen metateoria 276
Rajoja ja rajojen ylityksiä 304
- 8 MYÖHEMPI TIETEELLINEN TYÖSKENTELY JA INTEGROITUMINEN
TUTKIMUSPERINTEISIIN 320
Väitöskiistoja 320
Opetustoimintaa ja tutkimushankkeiden virittämistä 325
Sanakirjatyötä ja kielentutkimusta 330
Yhteydet ulkomaille ja julkaisut 335
Haudan lepoon 343
- 9 EPILOGI 348
- Viitteet 351
Lähteet ja kirjallisuus 381
Henkilöhakemisto 402
Paikkahakemisto 407
English Abstract 411